

Epävirallinen oikeus- ja sisäministerikokous 21.-23.1.2025, neuvostoraportti, oikeusasiat

Kokous

Epävirallinen oikeus- ja sisäministerikokous 21.-23.1.2026

Jäsenvaltiot ovat varsin yksimielisiä siitä, että varojen takaisinperinnän tehostamiseksi on tällä hetkellä priorisoitava uuden EU-sääntelyn, erityisesti uuden konfiskaatiodirektiivin sekä uuden rahanpesupaketin täytäntöönpanoa. Useimmat pitivät ennenaikaisena arvioida mahdollisia jatkotoimia, mutta samalla tiedostetaan, että kehitystä on jatkuvasti seurattava. Takaisin perinnän tehostaminen sen jälkeen, kun rikostuomio on annettu, nousi kuitenkin esiin. Suomi kertoi implemtoivansa parhaillaan uutta EU-sääntelyä, mutta menevänsä hallitusohjelmaan kirjatun mukaisesti myös uuden konfiskaatiodirektiivin velvoitteita pidemmälle.

Kulttuuriesineiden laitonta kauppaa koskevassa keskustelussa oli esillä kysymys siitä, tulisiko EU-tasolla säätää yhteisestä lainvalintasääntelystä. Monet jäsenvaltiot suhtautuivat tässä vaiheessa pohdintaan avoimesti ja ainakin asian selvittämiseen suhtauduttiin myönteisesti. Myös kriittisiä äänenpainoja kuitenkin kuultiin.

Työlounaalla keskustelua kansallisista lähestymistavoista rikosoikeusjärjestelmän kanssa tekemisissä olevien nuorten ohjaamiseksi päihdehoitoon, esillä myös vankeuden vaihtoehdot.

Epävirallisessa ministerikokouksessa ei tehty päätöksiä.

Suomea kokouksessa edusti valtiosihteeri Teija Makkonen.

1. Varojen takaisinperinnän tehostaminen

PJ esitteli jäsenvaltioille jaetun keskusteluasiakirjan. Komission puheenvuorossa (komissaari Brunner) muistutettiin, että kyse on miljardeista euroista, jotka nykyisin jäävät rikoshyötynä rikollisille. Olemassa olevat EU-instrumentit, esimerkkinä konfiskaatiopäätösten vastavuoroisen tunnustamisen instrumentti ovat hyviä, ja KOM haluaa tukea niiden täytäntöönpanossa ja käytössä. Erityisen tärkeää on, että uusi konfiskaatiodirektiivi pannaan täytäntöön mahdollisimman pian. Myös yhteistyötä kolmansien maiden kanssa pitää tiivistää, ja EU-virastoja - EPPO, Eurojust, Europol - hyödynnettävä nykyistä paremmin. KOM aikoo tarkastella, miten Eurojustia vahvistettaisiin jatkossa näissä kysymyksissä. Uudet teknologiat huomioitava, ja uusia Public-Private-kumppanuuksia on etsittävä. Pitää tukea yksityistä sektoria varojen identifioimisessa ja takaisinsaannin organisoinnissa.

Eurojustin puheenjohtaja toi esiin, että EU on edistynyt merkittävästi näissä asioissa. Ongelmia on implementoinnissa ja siinä, että rikolliset ovat entistä taitavampia. Tärkeintä on nopeus. Pankkitilin saa verkossa perustettua minuuteissa, ja rahat siirtyvät tililtä toiselle sekunneissa. Eurojust kiinnitti huomiota myös olemassa olevien yhteistyöverkostojen parempaan

hyödyntämiseen, syyttäjien osaamiseen sekä rikosten uhrien asemaan.

Käydyssä keskustelussa jäsenvaltiot olivat varsin yksimielisiä siitä, että tällä hetkellä on priorisoitava uuden EU-sääntelyn, erityisesti uuden konfiskaatiodirektiivin sekä uuden rahanpesupaketin täytäntöönpanoa. Näiden mukanaan tuomat uudistukset ovat merkittäviä. Useimmat pitivät ennen aikaisena arvioida uuden sääntelyn vaikutuksia ja mahdollisia tulevia sääntelytarpeita. Samoilla linjoilla myös Euroopan parlamentti (JURI/LIBE).

Keskustelussa yksi jäsenvaltio toi esiin, että tuomion jälkeen tapahtuvan varojen tehokkaampaan takaisinsaantiin tarvitaan vielä uusia toimenpiteitä. Muutamat maat pitivät ajatusta kiinnostavana ja suhtautuivat myönteisesti sen tarkasteluun. Puheenvuoroissa nostettiin myös esiin Public-Private-kumppanuuksien merkitys.

Suomi korosti aiheen tärkeyttä. Uuden konfiskaatiodirektiivin täytäntöönpanovalmistelu on käynnissä, mutta menemme myös tätä pidemmälle hallitusohjelmaan kirjatun mukaisesti. Helpotamme rikoshyödyn poisottamista esim. alentamalla vaadittavaa näyttökynnystä. Aiomme myös tehostaa erityisesti rahanpesuun liittyvää rikoshyödyn takaisinsaantia. Alustava ehdotus lainsäädäntömuutoksista on hiljattain julkaistu. Sen mukaan käyttöön otettaisiin uusi selittämätöntä varallisuutta koskeva menettämisseuraamus, joka perustuisi uuteen direktiiviin, mutta menisi joitain osin tätä pidemmälle. Se koskisi muutakin kuin järjestäytyntä rikollisuutta ja olisi siis mahdollinen useampien rikosten esitutinnan yhteydessä. Keskeistä on myös rikoshyödyn tehokasta jäljittäminen jo esitutinnan alkuvaiheessa. Suomen puheenvuorossa korostettiin uusien EU-instrumenttien tehokasta käyttöönottoa koko EU:n alueella, ja keskittymistä sääntelyn täytäntöönpanoon. Tilannetta tulee kuitenkin jatkuvasti arvioida. Lopuksi Suomi korosti julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyötä rikollisuuden torjumisessa ja kertoi hyvänä esimerkkinä Suomessa käyttöön otetun ratkaisun, jolla huijauspuheluiden määrää saatiin radikaalisti vähennettyä. Hanke voitti hiljattain myös EUCPN:n rikosentorjuntapalkinnon.

2. Kulttuuriesineiden laitton kauppa

Puheenjohtaja esitteli jäsenvaltioille jaetun keskusteluasiakirjan korostamalla, että huumausainekaupan ja asekaupan jälkeen kulttuuriesineiden laittoman kaupan arvioidaan olevan kolmanneksi laajin kansainvälisen rikollisuuden ala. Tässä kokouksessa on tarkoitus keskittyä aiheeseen liittyviin siviilioikeudellisiin näkökohtiin, erityisesti lainvalintasääntelyyn. Muutamat jäsenvaltiot ovat hyväksyneet kulttuuriomaisuuteen sovellettavaa kansallista lainvalintasääntelyä, ja tavoitteena pitkällä tähtäimellä voisi olla yhteiset lainvalintasäännöt.

Komissio kävi puheenvuorossaan läpi puheenjohtajan keskusteluasiakirjassa mainittuja EU:n toimenpiteitä kulttuurin edistämisen ja kulttuuriesineiden laittoman kaupan osalta. Komissio tulee jatkossakin edistämään kulttuuriesineiden jäljitettävyyttä. Lainvalintasääntelyä näissä asioissa on tällä hetkellä kansallisen tason asiaa. Ennen kuin edettäisiin EU-tason sääntelyyn, tulisi tarkastella, missä määrin näistä asioista säädetään kansallisesti, missä määrin kansallinen sääntely eroaa toisistaan, ja missä määrin mahdolliset erot muodostavat eurooppalaisella tasolla ratkaistavan ongelman. Jos erot osoittautuvat ongelmalliseksi, voitaisiin EU-tason sääntelyä arvioida osana Rooma II-asetuksen uudistamista.

Euroopan parlamentin puheenvuorossa tuotiin esiin, että EP on jo useaan otteeseen pyytänyt asiassa EU-tason toimenpiteitä, ja EP:n toteuttamat selvitykset tuovat esiin useita mahdollisia jatkoaskelia.

Jäsenvaltioiden puheenvuoroissa suhtauduttiin yleisesti varsin avoimesti asiaa koskevaan jatkotyöhön esimerkiksi lisäselvitysten muodossa. Osa katsoi, että selvityksiä on tehty jo riittävästi, ja asiaa tulisi valmistella esim. Rooma II-asetusta uudistettaessa.

3. Työlounas: Rikosoikeusjärjestelmän kanssa tekemisissä olevien nuorten ohjaaminen päihdehoitoon ja vankeuden vaihtoehdot

Työlounaan aluksi Kypros esitteli omaa hoitoonohjausmalliaan.

Komissio korosti puheenvuorossaan lapsiystävällisen oikeuden periaatteita sekä EU:n lasten oikeuksien strategiaa. Myös komission hiljattain julkaisema uusi EU:n huumausainestrategia fokusoii lapsiin ja nuoriin. On mm. tehostettava toimia, joilla ehkäistään alaikäisten rekrytointi huumausainekauppaan. Kun on kyse alaikäisistä, pitäisi aina kun mahdollista käyttää vankeudelle vaihtoehtoisia seuraamuksia. EU-sääntely edellyttää myös yksilöllistä arviointia. Myös YK-asiakirjoissa korostetaan, että nuorten ohjaaminen yhdyskuntaseuraamuksiin voi vähentää rikollisuuden vaikutuksia alaikäisiin.

EP toi puheenvuorossaan esiin, että tutkimusten mukaan uusintarikollisuuden riski on suurempi, jos rangaistuksena on vankeus. Vankeuden tulisi olla alaikäisten/nuorten kohdalla viime sijainen keino, ja fokuksen pitäisi olla sosiaalisessa tuessa.

EU:n huumausainevirasto EDA toi esiin, että huumeiden käyttö ja rikollisuus linkittyvät läheisesti yhteen. Kyse on aina myös riippuvuuden rahoittamisesta. EDA toi myös esiin huolen huumeidenkäytöstä vankiloissa, joissa tarvittaisiin hyvin koordinoituja ja resurssoituja terveyspalveluja. Toi myös esiin, että vaihtoehtoiset seuraamukset ovat monissa jäsenvaltioissa usein alikäytössä. Tarvitaan parempaa tietoa ja dataa.

EU:n perusoikeusvirasto FRA korosti lasten oikeuksia ja toi esiin, että vankeudelle vaihtoehtoisia seuraamuksia on jäsenvaltioissa olemassa, mutta selvitysten perusteella vankeusrangastusta käytetään kuitenkin systemaattisesti liikaa. Selvitykset myös osoittavat, että terveydenhuolto vankiloissa on usein riittämätöntä. Vaihtoehtoisia seuraamuksia tarvitaan laaja kattaus, jotta niiden käyttöön tartutaan. Nosti esiin myös tarpeen varhaiseen yksilölliseen arviointiin, jotta huumeidenkäyttö havaitaan nopeasti.

Jäsenvaltioiden puheenvuoroissa korostui moniammatillinen lähestymistapa ja ongelmien varhaisen havaitsemisen merkitys, kun kyseessä on rikosoikeusjärjestelmän kanssa tekemisiin joutuvat nuoret. Jäsenvaltiot kertoivat omista käytännöistään ja mekanismeistaan. Hoitoon ohjauksen ja vaihtoehtoisten seuraamusten lisäksi esiin nousi rikollisuuden väkivaltaistuminen ja alaikäisten rekrytointi järjestäytyneen rikollisuuden verkostoihin. Siksi myös vankeuden käyttö on usein ehdottoman välttämätöntä.

Suomi kertoi puheenvuorossaan omasta lähestymistavastaan. Huumausainetilanne Suomessa on muuttunut merkittävästi, nuoret voivat ostaa aineita entistä helpommin älypuhelimillaan, Alpha-6 PVP:n käyttö on lisääntynyt, samoin varsinkin nuorten huumekuolemat. Myös Suomen puheenvuorossa tuotiin poikkihallinnollinen yhteistyö, ml. työtä ohjaava uusi korkean tason työryhmä. Samoin puheenvuorossa tuotiin esiin mm. huoli siitä, että järjestäytynyt rikollisuus rekrytoi verkostoihinsa yhä nuorempia. Suomen rikoslakia on täydennetty niin, että alle 15-vuotiaan käyttö rikoksen tekemisessä on itsenäisenä rikoksena rangaistava teko.

Suomen edustajat
OM/Valtiosihteeri Teija Makkonen, yp Eeva Aittoniemi

Asiakirjat
Puheenjohtajan keskusteluasiakirjat asiakohdittain

Liitteet Napsauta tähän ja kirjoita liitteet

Viite Napsauta tähän ja kirjoita viite